

שיעור פתיחה:

מטרות:

הבנת הצורך בחבר

הכרת סוגי חברות

הכרת הדרכים לבחירת חבר

מושגים:

חבר תועלת, חבר נחת, חבר המעלה, חבר ההנאה, חבר הביטחון, או חברותא או מיתותא

מהלך היחידה: (בסוגריים-תשובות התלמידים)

1. פעילות פתיחה:

על קירות הכיתה תלויים שלטים כשעל כל אחד מהם כותרת בנושא שונה: לבוש, מספר אחים, בילוי זמן פנוי, צבע אהוב, מאכל אהוב, רוצה לנסוע ל... זמר אהוב, מידת נעליים, נולדתי בחודש, תסרוקת מועדפת וכו'.

כל תלמידה רושמת את שמה על כל אחד מהלוחות, וליד שמה משלימה את הפרט המתאים.

כל תלמידה בוחרת שלוש חברות, על פי הפרטים שכתבו על עצמן.

כך נוצרות קבוצות, שתשמשנה בהמשך המפגש כקבוצות עבודה.

כל תלמידה מנמקת את בחירתה וכך ניתן לראות על מה שמה כל אחת מהן את הדגש וכן האם חיפשה "תאומה" או "השלמה".

2. לימוד בקבוצות

"הֲיָה לִי חֵבֶר הֲיָה לִי אֵח" כתב יורם טהרלב, כולנו זקוקים לחברים ולחברות. חלק גדול מיומנו אנו מוקפים חברים, האם עצרת פעם ושאלת את עצמך, האם יש לי חברים טובים? מהם בכלל חברים טובים? ובכלל, מדוע אנו חיים בחברה? מהו הצורך שלנו בחברים?

אנו מזמינים אותך להצטרף למסע בעקבות החברות, יחד נתבונן בהיבטים שונים הנוגעים לקשר שבינינו לחברנו, נעסוק בחברות במקורותינו, ואולי אף נחזק החברויות הטובות שיש לנו בחיינו.

מהו ואיפה חברה לצעתך?

1. כתבי חמישה מאפיינים לחברה. (נאמנות, מידות טובות, לב טוב, עוזר בעת צרה, אפשר לסמוך עליו, מקשיב, מייעץ וכו')

2. השווי עם חברותייך לקבוצה ובדקי אילו מאפיינים משותפים כתבתן.

עליכן להשיג להסכמה על חמישה מאפיינים.

אם יש לכן חמישה מאפיינים משותפים עברו לפעילות הבאה.

אם לא השגתן לחמישה מאפיינים. דונו בקבוצה אילו מאפיינים הם החשובים ביותר מתוכם הצהרים שכתבתן.

מסכת אבות פרק א משנה ו

יהושע בן פרחיה - נשיא הסנהדרין בימי
יוחנן כהן גדול שהוא כנראה יוחנן
הורקנוס הראשון. בן זוגו של נתאי
הארבלי, ששימש לצידו כאב בית דין. הם
הזוג השני בתקופת הזוגות.

יהושע בן פרחיה ונתאי הארבלי קבלו מהם. יהושע בן
פרחיה אומר, עשה לך רב, וקנה לך חבר, ויהוי דן את כל
האדם לכף זכות

1. אלו שאלות מסורסות צריכי יהושע בן פרחיה?

מדוע משתמשת המשנה בפועל "קנה" למציאת חבר?

הפעלים: עשה וקנה-עשייה אקטיבית מלמדת על החשיבות המיוחסת לחברות.

יש להתאמץ ברכישת חבר. בקניה כל אחד מהצדדים גם נותן וגם מקבל. וכך גם בחברות.

מה הקשר בין כל חלקי המשנה?

*אנו נדון רק בביטוי הקשור בנושא הנלמד: חברות

2. האם יש קשר בין שאלות חלקי צריכי יהושע בן פרחיה?

רמב"ם על משנה מסכת אבות פרק א משנה ו

רבי משה בן מימון, או בקיצור הרמב"ם

(28 במרץ 1138 - 13 בדצמבר 1204 ;

[י"ד בניסן ד'תתצ"ח](#) - כ' בטבת

[ד'תתקס"ה](#)), מגדולי הפוסקים בכל

הדורות, מחשובי הפילוסופים בימי

[הביניים](#), [איש אשכולות](#), [מדען](#), [רופא](#),

חוקר ומנהיג, שכונה גם "הנשר הגדול".

אחד האישים החשובים והנערצים ביותר

ואמרו "וקנה לך חבר" - הוציאו בלשון קנייה, ולא אמר: עשה לך חבר, או: התחבר לחברים, וכיוצא בזה, והכוונה שראוי לאדם שיקנה לעצמו חבר על כל פנים, כדי שייתקנו בו כל עניניו, כמו שאמרו: "אי חבא אי מיתותא", ואם לא מצאו - צריך להשתדל בו, ואפילו ימשכהו לחברות תחילה עד שיהיה חבר, ולא יסור מלכת אחר רצונו, עד שיחזק חברותו, כמו שיאמרו אנשי המוסר: כאשר תתחבר, אל תתחבר לפי מידותיך, אלא התחבר לפי מידות חברך. וכאשר יסמוך כל אחד משני החברים על זה הציווי, תהיה כוונת כל אחד מהם להשלים רצון חברו, ותהיה כוונת שניהם דבר אחד בלא ספק. ומה טוב מאמר אריסטו: "החבר - אחר שהוא אתה".

על זה הציווי, תהיה כוונת כל אחד מהם להשלים רצון חברו, ותהיה כוונת שניהם דבר אחד בלא ספק. ומה טוב מאמר אריסטו: "החבר - אחר שהוא אתה".

אריסטו (384 לפנה"ס-322 לפנה"ס),

[פילוסוף יווני](#), מבכירי הפילוסופים של

[העת העתיקה](#). ומאבות הפילוסופיה

והחברים - שלושה מינים: חבר תועלת, וחבר נחת, וחבר מעלה.

אמנם חבר התועלת, הרי הוא כחברות שני השותפים, וחברות המלך וחיליו.

ואמנם חבר הנחת, הרי הוא שני מינים: חבר הנאה, וחבר בטחון.

אמנם חבר ההנאה, הרי הוא כחברות הזכרים לנקבות וכיוצא בה.

ואמנם חבר הבטחון, הרי הוא שיהיה לאדם חבר שתבטח נפשו בו, לא ישמר ממנו לא במעשה ולא בדיבור, ויגלה לו כל עניניו, הנאה מהם והמגונה, מבלי חשש ממנו שישגיחו בכל זה חסרון, לא אצלו ולא אצל זולתו. כי אם יגיע לנפש בטחון באיש עד לזה השעור - תמצא רוב נחת בשיחתו ובחברותו.

ואוהב המעלה, הוא שתהיה תאות שניהם וכוונתם למטרה אחת, והיא: הטוב, וירצה כל אחד להעזר בחברו בהגיע הטוב ההוא לשניהם יחד. וזה הוא החבר אשר צוה לקנותו, והוא כחברות הרב לתלמיד והתלמיד לרב. (מטות

החברות היא השלמת האלוות)

מה הם שלוש סוגי החברים שמצביי הראה"ם. נסיאחשוב אל עצמא: האילו מצבים את משמעת
בכל אחד משלוש סוגי החברויות ובאילו מצבים משמיע אבוקא אחריה בכל אחד מהתפקידים?
(ניתן להתייחס לקשרים שונים במסלפות שונות)

2. האם ניתן אלאה ביניהם? כיצד?

החברות שמתפתחת בישיבות ובמדרשות היא מהסוג האחרון, אבל יש בה גם משני הסוגים הראשונים. מטרתה העיקרית היא התקדמות רוחנית, אבל היא גם מספקת צרכים נפשיים (בטחון, אהבה וכבוד) ולעיתים גם צרכים גשמיים (כמו סיוע הדדי של חברים לחדר).

3. אילו מהאפיינים של חבר שהוצעו בתחילת הפעילות מתאימים לכל אחד מסוגי החברים?
הוסיפי מאפיינים נוספים לכל אחד מסוגי החברים. כך שתקבלנה שלושה שימות וכל אחת מהן חמישה מאפיינים.

4. מהי המלצתך של אנשי המוסד? כנצל איצו נטייה ניסחו "אנשי המוסד" את המלצתך? (נטיית האדם לבחור כחבר בדומה לו).

5. מה היא מטרת החברות בכל אחד מסוגי החברות?

(מטרת החברות בשני הסוגים הראשונים היא סיפוק צרכים: בראשון - גשמיים (כלכלי או צבאי), בשני - פסיכולוגי (הנאה נפשית, שלווה או בטחון נפשי). בסוג האחרון, מטרת החברות היא השגת יעד רוחני, שילוב זרועות על מנת להתקדם במשותף בעבודת ה').

6. תרשמי אעברית "אי חברא אי מיתותא".

7. במשפט זה מודמזים זה לעומת זה שני ערכים חשובים. מהם? האם את מסכימה עם הכרעת
הפאה"ק בקביעת מקומם של ערכים אלה בסולם הערכים?

(חז"ל (תענית כג א) מספרים על חוני המעגל שלאחר שהתעורר משנתו ארוכת השנים וחזר לעירו, לא הכירו אותו. אמר חוני לבני עירו: "אני חוני", אבל לא האמינו לו ולא נהגו בו בכבוד הראוי. חלשה דעתו, התפלל למותו ומת. על כך אומרים חז"ל: "או חברותא או מיתותא". מפרש רש"י: "אם אין חבריו של אדם נוהגין בו כבוד כבתחילה - נוח לו שימות". בסגנון דומה מתבטאים חז"ל (ב"ב טז ב) ביחס לרעי איוב שהתקבצו יחד, מתוך חוש פנימי שקרא להם לבוא לנחם את חברם הטוב איוב. "אמר רבא: היינו דאמרי אינשי: או חברה כחברי דאיוב או מיתותא". או חברותא אמיצה או מוות. מפרש רש"י: "אם אין לו לאדם אוהבים - נוח לו שימות". אהבה וכבוד הם מצרכים חיוניים לאדם, בלעדיהם עדיף לו המוות. אבל, מצרכים אלו אין האדם מייצר לבדו אלא מקבל מזולתו. לשם כך הוא זקוק לחבר טוב שירעיף עליו אהבה וכבוד).

8. חברי תפילה למציאת חבר כלבבך.

מקורות עזר למורה להובלת הדיון:

מאמרו של הרב אלישע אבינר: מהי חברות אמת?

את המאמר ניתן לקרוא בארכיון השיעורים של ערוץ מאיר באתר שכתובתו:

http://www.machonmeir.org.il/hebrew/main_id.asp?id=4839

שיעורו של הרב אורי שרקי: יהושע בן פרחיה וניתאי הארכלי בארכיון השיעורים של מכון מאיר.
בשיעור ניתן לצפות באתר מכון מאיר בכתובת:

http://www.machonmeir.org.il/Hebrew/main_id.asp?id=1330

מאמרו של הרב פתחיה מנקין: "נחלת אבות-ביאור לפרקי אבות"

את המאמר ניתן לקרוא באתר דעת בכתובת:

<http://www.daat.ac.il/DAAT/toshba/nahalat/6-2.htm>

